

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

Rautakautisen röykkiöryhmän koekaivaus

31.7.-12.8. 1995

Hans-Peter Schulz

SISÄLLYSLUETTELO

Arkistotiedot	S. 2
Johdanto	3
Sijainti ja topografia	3
Kenttätyöt	4
Maaperä ja rakenteet	4
Koekuopat	5
Tutkitut röykkiöt	7
Löydöt	10
Yhteenvedo	11
Karttaluettelo	12
Diapositiiviluettelo	13
Negatiiviluettelo	14
Kartat	16
Kuvat	30

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI**ARKISTOTIEDOT**

Rautakautisia kiven- ja maansekaisia røykkiöitä

Kunta: Lempäälä 418

Kylä: Kuivaspää 423
Maisenranta 437

Tila: Ryödi 2:102, tunnus 418-423-0002-0102
Maanomistaja 1995: Ryödi Jussi
Rantoistentie 37, 37550 MOISIO

Jutila 2:7, tunnus 418-437-0002-0007
Maanomistaja 1995: Konsala Kalevi,
Rantoistentie 91, 37550 MOISIO

Peruskartta 2123 07 LEMPÄÄLÄ 1991
x = 6 803 98 - 6 804 05
y = 2 488 86-94
z = 85-90

Aikaisemmat tutkimukset: inv. H.-P. Schulz 1994

Aikaisemmat löydöt: -

Löydöt: KM 29290: 1-99

Muinaisjäännösalue löytyi toukokuussa 1994 VT 3 moottoritienlinjan Toijala-Kulju inventoinnin yhteydessä. (Inventointikohde 2: Lempäälä Kuivaspää Ryödi/Maisenranta Jutila). Silloin havaittiin 5 röykkiötä, joista 1 (röykkiö 1) osoittautui koekuopan perusteella kiven- ja maansekaiseksi röykkiöksi. Röykkiöt sijaitsevat pienellä mäellä kahdessa ryhmässä, 4 kpl mäen kaakkoispuolella (no:t 1-2 ja 4-5) ja 1 luoteislaidalla (no. 3). Röykkiöiden väliin tehtiin lapionpistoja. Löytöjä ei tehty, mutta mäen lounaispuolella tuli n. 200 m² laaja nokimaa-alue esille. Röykkiöiden laatu ja ikä jäi inventoinnissa selvittämättä.

Koska muinaisjäännösalue jää melkein kokonaan suunn. moottoritien alle, suoritettiin 31.7.-12.8. 1995 koekaivaus. Kaivauksenjohtajana toimi MA Hans-Peter Schulz, piirtäjänä HuK Esa Mikkola ja tutkimusavustajana HuK Satu Koivisto. Kaivausapulaisia oli yht. kuusi. Tielaitoksen Hämeen tiepiiri myönsi tutkimuksiin yht. 129 000 mk, josta summasta osa käytettiin Lempäälän Lastusten kartanon ja Kylmäkosken Järviön koekaivauksiin.

SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

(kartat s:t 16-17)

Röykkiöt sijaitsevat loivalla mäellä entisen Sarvikasjärven koillispuolella Lempäälän kirkosta 3,9 km pohjoiskoilliseen välittömästi VT 9 itäpuolella. Mäki on moreenisaareke savisella peltoalueella. Mäestä n. 30 - 50 m etelään on törmä, jonka alapuolella on vesijättömaata. Törmää on pidetty vanhana rantatörmänä (ks. inventointikertomus 1994). Jutilan isäntä Kalevi Konsala kertoi v. 1995 kenttätöiden aikana, että törmän ja mäen väliselle alueelle on ajettu täyttemaata (pääasiassa savea), kun nykyinen valtatie 9 rakennettiin 60-luvun lopulla. Sarvikasjärvi olisi siis ulottanut aivan mäelle asti. Asia on voitu tarkistaa Lempäälän kunnan rekisterikartan (mittaus 1964-67) avulla. Mäki on sijainnut ennen Kuokkalankosken perkausta v. 1853 - jolloin Sarvikasjärvi kuului Vanajan vesistöön (veden korkeus n. 81,50 m mpy)- pienen lahden pohjukassa ja kohosi 9 m järven yläpuolella. Kalevi Konsalan mukaan mäkeä kutsuttiin ennen nimellä Naarankalmanmäki. Nimitys jäi kuitenkin n. 1930-40-luvuilla pois käytöstä, joten se ei näy peruskartoissa. Koska tietoa pidetään luotettavana, nimeä käytetään myös mj-rekisterissä. Konsala osoitti myös mäellä kasvavan tumman tulikukkan (*verbascum nigrum*, kuva 2), jota esiintyy myös Ahtialan paikallistien itäpuolella n. 100 m koilliseen. Siellä kasvaa lisäksi hullukaalia (*hyoscyamus niger*). Molemmat kasvit ovat ns. arkeofyyttejä, jotka osoittavat vanhaa ihmistoimintaa. Varsinkin tummaa tulikukkaa tavataan usein rautakautisissa kalmistoissa.

KENTTÄTYÖT

(kartta s. 18)

Peruslinja, jonka x-arvo = 500, kulkee W-E-suunnassa (kenttätyön aikana käytetty perussuunta oli karttapohjoisesta +12,5°, arvo on myöhemmin korjattu +6,2°:ksi), peruspaalu 500/200 on röykkiön 2 koillispuolella. Linja paalutettiin 10 m:n välein y 140:stä y 200:aan. Kiintopisteenä käytettiin Lempäälän kunnan kiintopistettä no. 64154 (89.32 m mpy), joka sijaitsee röykkiössä 2 (metalliputki röykkiön pohjoispuolella olevassa maakivessä). Koekuoppia (1 x 1 m ja 0,5 x 0,5 m) kaivettiin 5 - 10 m välein peruslinjalla ja linjalla x 495. Lisäksi tehtiin 12 koekuoppaa (1 x 1 m) epäsäännöllisin välein maastohavaintojen perusteella. Peruslinjalta avattiin 8 m pitkä koeoja (500/153-161) sen jälkeen kun kahdesta koekuopasta tuli kiveystä ja rautakautista keramiikkaa. Kun selvisi, että koeojan kohdalla on täytemaalla peitetty röykkiö (no. 6), kaivettiin röykkiön oletetuilla kaakkois- ja luoteisreunoilla lisäksi 2 lyhyttä koeojaa (496/139-142 ja 503,5-505,5/154). Näkyvissä olevista röykkiöistä paljastettiin kolme (no:t 1,2 ja 3). Kiveyksen päältä poistettiin humuskerros ja joissakin tapauksissa täytemaa niin, että ensimmäinen kivikerros tuli kokonaan esiin. Röykkiöiden ympärille kaivettiin n. 1 m leveä alue mineraalimaaperään asti. Röykkiöiden no. 4 ja no. 5 laajuutta selvitettiin metallitikun avulla, eikä niitä kaivettu. Mäen länsi ja pohjoispuolella tehtiin lapionpistoja 5 m:n välein, jolloin löydettiin 2 uutta röykkiötä (no. 7 ja no. 8). No. 7 kaivettiin kokonaan esiin, no:sta 8 paljastettiin ajan puutuessa vain keskiosan 1. kivikerros. Tasokaivausalueella oli yht. 103 m². Röykkiöiden lähiympäristöt ja alue x 490-510/y 150-200 tarkastettiin metallinpaljastimella, kuitenkin tuloksetta.

MAAPERÄ JA RAKENTEET

(kartta s. 17)

Noin 87 m:n korkeuskäyrälle asti maaperä on savea, mäen yläosassa 87 m:n yläpuolella hiekka-/soramoreenia. Mäellä on runsaasti isoja maakiviä. Mäen eteläosassa on moreenin päällä 10-20 cm paksu hiesukerros. Hiesu peittää osittain röykkiöt 3, 6 ja 7, mikä seikka viittaa siihen, että hiesu on jossain vaiheessa tuotu täytemaana paikalle. Moreenin ja hiesun päällä oleva humuskerros on 10-15 cm vahva. Humuskerroksesta tuli vain resenttejä löytöjä, ja se sisälsi monin paikoin nokea ja hiiltä. Tämä osoittaa historiallisen ajan maankäyttöä. Paikallisilla maanomistajilla ei ole tietoa rakennuksesta mäellä, eikä Kuninkaan kartastossa 1700-luvun loppupuolelta ole merkitty talo tai torppa alueelle. Humuksesta löydetty savikuona voisi olla peräisin riihen kiukaasta. Mäen korkeimmassa kohdassa on todennäköisesti resentti kuoppa, jonka läpimitta on yli 3 m ja syvyys n. 1,5 m.

Kiven- ja maansekaisista röykkiöistä vain kolme (no:t 1-3) oli selvästi havaittavissa. Vaikka ne olivatkin kasvaneet umpeen, voitiin maastossa kuitenkin erottaa yhden tai kahden maakiven ympärille rakennetut kumpareet. Ne ovat soikeita ja niiden pituus vaihtelee 4:stä metristä 6:een metriin. Röykkiöt 4 ja 5 ovat molemmat ladottu kahden maakiven ympärille. Niitä ei ehditty kaivaa, niiden laajuus pyrittiin selvittämään metallitikun avulla. Röykkiö 4:n läpimitta on n. 3,5 m, ja se on

miltei pyöreä. Se on matala (n.20-30 cm) ja kasvanut umpeen, heinikossa vaikea havaita. Röykkiö 5 on pitkulainen, mitoiltaan n. 8 x 5 m, se sijaitsee jyrkenteellä aivan mäen reunalla lähellä pellon rajaa. Röykkiö 6 oli melkein kokonaan täyttemaalla peitetty, ja sitä oli vain keskuskivi näkyvissä. Sen läpimitta on koeojan perusteella n. 5 m, röykkiön muoto ei ole vielä selvillä. Sen ympäristön koekuopista löydettiin kiveystä ja nokista kulttuurimaa. Voi olla, että röykkiö 6:een liittyy myös muita, erityyppisiä kiinteitä rakenteita. Röykkiö 7 on matalampi ja pienempi kuin muut, sen mitat ovat 2,5 x 2 x 0,25 m, ja se on ladottu ainoastan suuren maakiven toiselle puolelle. Röykkiöstä 8 kaivettiin vain n. 4 m²:n alue röykkiön keskiosassa. Röykkiö on ladottu kahden matalan maakiven ympärille. Se on suurimmaksi osaksi peitetty täyttemaalla, siksi sen laajuutta ja muotoa ei vielä voitu selvittää. Aivan Naarankalmanmäen länsilaidalla on mahdollisesti vielä yhdeksäs röykkiö, lapionpistoilla havaittiin kiveystä, rakenne jäi kuitenkin ajan puuttuessa tutkimatta.

KOEKUOPAT

510/145	(1 x 1 m, röykkiö 7:n vieressä)	
	turve	0-3 cm
	humus	3-18 cm
	kellertävä moreeni	>18 cm
501/147	(lapionpisto)	
	kahden maakiven välissä	
	turve	0-5 cm
	humus	5-15 cm
	kivikerros, vähän hiiltä	15-30 cm
	vaalea hiesu + sora	30-40 cm
513/148	(1 x 1 m)	
	maakiven vieressä	
	turve	0-2 cm
	humus	2-13 cm
	punaruskea hiesu	13-25 cm
	runsaasti kiviä	
	sora	>25 cm
504/156	(1 x 1 m)	
	turve	0-1 cm
	humus	1-15 cm
	tumma kulttuurimaa/kiveys	>15 cm
	ks. tasokartta	
504/159	(1 x 1 m)	
	turve	0-1 cm
	humus	1-15 cm
	tumma kulttuurimaa	>15 cm
	länsipäässä kiviä, mahd. kiveys,	
	ks. tasokartta	

496/160	(1 x 1 m)		
	turve	0-2 cm	
	humus	2-18 cm	
	tumma kulttuurimaa	>18 cm	
	kiveyksen pinta	n.>15 cm	
	ruudun itäpuolella on isoja kiviä (30-40 cm)		
	länsiosassa pieniä kiviä (5-10 cm), kivien välissä tummaa kulttuurimaata ja hiiltä		
	koekuoppa on laajennettu, ks. tasokartta		
	rakenne kuuluu mahd. röykkiöön 6		
	rautakautista keramiikkaa		
495/165	(1 x 1 m)		
	turve	0-2 cm	
	tummanruskea humus	2-15 cm	
	res.löytöjä		
	sora	15-30 cm	
	kellanuskea moreeni (sora)	>30 cm	
500/165	(kairaus)		
	turve	0-2 cm	
	vaaleanuskea humus	2-20 cm	
	keltaruskea hiesu + sora	20-26 cm	
	iso kivi	>26 cm	
504/165	(1 x 1 m)		
	turve	0-2 cm	
	humus	2-19 cm	
	pieniä kiviä, res. löytöjä		
	likamaa+humus+hiesu sek.	19-30 cm	
	erikokoisia kiviä		
499/169	(1 x 1 m)		
	turve	0-2 cm	
	humus	2-15 cm	
	likainen hiesu + sora	15-22 cm	
	2 isoa kiveä (35-50 cm) lähellä pintaa,		
	30 cm:n syvyydessä runsaasti kiviä		
	res. löytöjä, kuonaa		
495/170	(1 x 1 m)		
	turve	0-3 cm	
	tummanruskea humus	3-12 cm	
	sora	12-18 cm	
	kellanuskea kova moreeni	>18 cm	
509-10/170	(2 x 1 m)		
	turve	0-6 cm	
	kellertävä humus	6-15 cm	
	kellertävä hiesu + sora	15-30 cm	
	runsaasti isoja kiviä		
	sora	30-40 cm	
500/175	(kairaus)		
	turve	0-2 cm	
	humus, hiilipitoinen	2-15/20 cm	
	harmaanuskea, saven sekainen		
	maa	20-40 cm	

turve	0-2 cm
humus	2-20 cm
harmaanruskea maa	20-28 cm
harmaa hiesu/savi	>28 cm

TUTKITUT RÖYKKIÖT

RÖYKKIÖ 1

(kartta s. 19, kuvat 3-5, diapositiivit 33741-42)

Röykkiö oli hyvin havaittavissa. Se on soikea, mitoiltaan 4 x 3,5 x 0,5 m; kokonaispinta-ala on n. 9,5 m². Sen itäpäässä on suuri silmäkivi (2,1 x 1,5 x 1,2 m). Suurin osa kivistä on moreenikiviä, lohkokiviä löytyi vain muutama. Ylin (1.) kivikerros koostu pienistä ja keskikokoisista kivistä (5 - 30 cm), se oli kokonaan turpeen peitossa, kivien välissä ei ollut hienoa sedimenttiä. Inventoinissa 1994 tehtiin 1 x 0,5 m kokoinen koekuoppa röykkiön pohjoisreunalle, jonka profiilissa oli 1. kivikerroksen alapuolella n.40 cm vahva tummanruskea nokinen kulttuurikerros. Siinä on voitu erottaa 3. kivikerrosta. (ks. inventointikertomus 1994). Alemmissä kivikerroksissa oli runsaimmin laakakiviä. Koekuopasta ei tehty löytöjä, ei myöskään 1. kivikerroksesta. Sen sijaan röykkiön välittömästä ympäristöstä saatiin jonkun verran löytöjä talteen: pala rautakautista keramiikkaa, savikuonaa, palanutta savea ja pala rautakuonaa. Löydöt, palanutta savea lukuunottamatta, tulivat humuksen ja hiesu-/moreenikerroksen rajalta.

RÖYKKIÖ 2

(kartta s. 20, kuvat 6-9, diapositiivit 33743,45-46)

Röykkiö on vain 6 m röykkiöstä 1 itäkoilliseen. Se on rakennettu kahden suuren maakiven väliin ja ympärille. Röykkiö 2 sijaitsee aivan Naarankalmanmäen itäreunalla pienellä jyrkanteellä niin, että mäen puolella se kohoaa vain n. 10 cm ympäristöstään ja pellon puolella yli 80 cm. Röykkiö on soikea (N-S suuntainen), sen mitat ovat 5,1 x 3,6 m; kokonaispinta-ala on n. 11 m². Esiin kaivettu 1. kivikerros koostuu pienistä ja keskikokoisista kivistä (n. 5 - 30 cm). Suurin osa keskikokoisista kivistä on lohkokiviä. Pohjois- ja itäreunalla erottuu säännöllisin välein asetettuja isoja kiviä (50 - 70 cm). Röykkiö oli turpeen peitossa, vain muutama kivi oli näkyvillä. Turpeen alla on kivien välissä tummanruskeaa maata. Röykkiön pinnan paljastamisen lisäksi ei tehty muita toimenpiteitä. Kivikerroksen pinnalta ei tehty löytöjä. Myös röykkiön lähiympäristössä oli vain niukasti löytöjä: rautaesine ja pala palanutta savea, molemmat humuskerroksesta.

Röykkiön pohjoisosassa olevassa maakivessä on metalliputki, joka merkitsee Lempäälän kunnan kiintopistettä no. 64154 (89.32 m mpy)

RÖYKKIÖ 3

(kartat s:t 21-22, kuvat 10-15, diapositiivit 33747-50)

Röykkiö sijaitsee Naarankalmanmäen pohjoisreunalla. Se on rakennettu kahden maakiven ympärille. Kivet sijaitsevat rakennelman luoteis- ja kaakkoispäässä. Röykkiön mitat ovat 6,0 x 4,2 x 0,5 m. Luoteispäässä oleva kivi on selvästi suurempi, mitoiltaan 2,3 x 1,4 x 0,8 m. Se oli hakattu kahteen osaan jo ennen röykkiön rakentamista, ja halkeama on täytetty pienillä kivillä. Ensimmäinen kivikerros koostuu pääasiassa pienistä moreenikivistä (5-10 cm), eteläreunassa ja keskiosassa on jonkun verran isoja kiviä (40-60 cm). Röykkiö oli kokonaan kasvanut umpeen, näkyvissä oli ainoastaan suurempi maakivi.

Turvekerroksen alla kivien välissä on ruskeaa humusta. Röykkiön ympärillä on nokimaata turpeen alla, koillispuolella myös tummaa kulttuurimaata. Aivan röykkiön pohjoisreunalla on pieni suorakulmainen (60 x 50 cm), matala kiveys, jonka päältä löytyi joukko saviesineitä. Osa niistä muistuttaa ns. savi-idoleja. Kiveys on asetettu röykkiön reunakiveykseen, ja ne ovat todennäköisesti samanikäiset. Röykkiön ulkopuolelta ja 1. kivikerroksesta ei saatu muita löytöjä.

Röykkiön keskiosaan suuremman maakiven kaakkoispuolelle tehtiin koekuoppa (50 x 50 cm; 520,5-521/144-144,5):

-turve	0-10 cm
-1. kivikerros/ tummaa maata	10-15 cm
-2. kivikerros/ punaruskeaa hiesua/hiekkaa kivet 5-20 cm n. 3. osa lohkokiviä palaneita luunsiruja	20-25 cm
-3. kivikerros punertavaa hiekkaa/hiesua, vähän hiiltä, koekuopan pohjoispuolella 38 x 24 cm mittainen laakakivi, sen alla keskittymä palanutta luuta	25-40 cm
-4. kivikerros	>40 cm

kaivaaminen lopetettu tähän.

Palaneiden luiden keskittymä röykkiössä viittaa hautaukseen, vaikkei koekuopasta saatukaan muita löytöjä, ja luiden osteologinen analyysi puuttuu toistaiseksi. Röykkiön kokonaispinta-ala on n. 21 m².

RÖYKKIÖ 6

(kartat s:t 23-24, kuvat 16-23, diapositiivit 33751-59)

Röykkiötä ei voinut havaita maanpinnalle, ainoastaan silmäkiven yläosa oli näkyvissä. Röykkiö löytyi sattumalta koeojaa 500/154-161 avattaessa. Röykkiö oli n. 20 cm:n vahvan humuskerroksen peitossa, eteläpuolella oli lisäksi n. 15 cm paksu hiesukerros humuksen ja 1. kivikerroksen välissä. Röykkiön pohjoisreunan päällä oli 20 cm paksu likamaakerros. Koeojan perusteella röykkiön läpimitta on 5 m, molemmissa reunoissa on reunakiveys, joka koostuu rivissä olevista keskikokoisista (n.30 cm) kivistä. Koeojassa on silmäkiven lisäksi 2 isoa kivilohkarettä, ne ovat lohjenneet silmäkivestä. Muuten röykkiö on ladottu melko

pienistä kivistä (5-20 cm). Röykkiön paksuus silmäkiven kohdalla on 70 cm (Koekuoppa 500/158). Kiviä on melko tasaisesti röykkiön pinnalta pohjalle asti, varsinaisia kivikerroksia oli vaikea erottaa toisistaan. Kaivausteknisistä syistä on profiili on jaettu 5:een kivikerrokseen. Humuksen paksuus koekuopan kohdalla on n. 20 cm, se ulottuu 1. kivikerroksen pohjaan. Sen alla on n. 20 cm paksu kerros keltaista hiesua (kivikerrokset 2 ja 3). Hiesun alla on 25-30 cm vahva kerros tummaa nokista kulttuurimaata. Röykkiön pohjalla on kellertävää soramoreenia. Löytöjä tuli 2. kivikerroksesta alaspäin. Keramiikkaa esiintyi kahtena nauhana 3:ssa kivikerroksessa ja 4:n kivikerroksen pohjalla. 4:ssä kivikerroksessa oli myös pieniä siruja palanutta luuta, jotka kuitenkin löytöjä puhdistettaessa ovat joutuneet hukkaan.

Röykkiön muoto ja laajuus ovat vielä määrittelemättä. Sekä röykkiön etelä- että pohjoispuolelta löydettiin koekuopista kiveyksiä. Vain tasokaivauksella voidaan selvittää, liittyvätkö ne röykkiöön vai onko kyse eri rakenteista. Etelän puoleisesta kiveyksestä (koeoja 496/159-160, kartta s.28) löydettiin runsaasti keramiikkaa. Myös koeojasta 500/154-161 tuli röykkiön peittävästä hiesu- ja likamaakerroksesta keramiikkaa, varsinkin röykkiön länsipuolelta. Tämä viittaa röykkiön käyttöajan jälkeiseen rautakautiseen ihmistoimintaan paikalla. Siksi alueelta onkin odotettavissa myös muita kiinteitä rakenteita. Yleiskartalle s. 18 on röykkiön 6 ympärille merkitty 200 m² laaja alue ("löytöalue"), joka pitäisi tutkia tarkemmin.

RÖYKKIÖ 7

(kartta s. 25)

Röykkiö 7 sijaitsee no:sta 3 12 m etelään ja no:sta 6 17 m luoteeseen. Se on selvästi pienempi ja matalampi kuin muut röykkiöt (2,5 x 1,8 m). Itse asiassa kysessä saattaa olla kokonaan erityyppinen kiveys. Rakenteesta poistettiin turvekerrosta niin, että 1. kivikerros tuli kokonaan esille. Kivet on ladottu maakiven (105 x 70 cm) ympärille niin, että maakivi sijaitsee kiveyksen koillispuolella. Kivet ovat harvassa, ja niiden välissä turvekerros jatkuu vielä syvemmälle. Reunassa on 3 suurta kiveä (50-100 cm), muuten kivet ovat melko pieniä (5-15 cm). 1. kivikerroksen pinnalla oli aivan maakiven länsipuolella keskittymä palanutta luuta, sen vierestä löytyi rautakuonapala. Kaivamista ei jatkettu.

RÖYKKIÖ 8

(kartta s. 26, kuva 24, diapositiivi 33760)

Röykkiö sijaitsee Naarankalmanmäen luoteispuolella, röykkiöstä 3 22 m länteen. Se löytyi vasta maastotöiden loppuvaiheessa, jolloin ehdittiin avata vain n. 4 m². Turvekerroksen alta paljastui kahden maakiven ympärille ladottu kiveys. Kivien välissä oli nokista, tummaa kulttuurimaata. Lapionpistoilla todettiin kiveyksen jatkuvan kaikkiin suuntiin ainakin metrin turpeen ja savisen täyttemään alle. 1. kivikerroksen alta paljastui lisää kiviä, joiden välissä oli nokimaata. Kyse on siis kiven- ja maan sekaisesta röykkiöstä, joka on täyttemaalla peitetty. Siksi sen laajuutta ei voitu vielä selvittää, todennäköisesti se on kuitenkin yli 10 m².

LÖYDÖT

Koeojien perusteella suurin löytötiheys näyttää olevan rökkiö 6:n ympärillä, jossa on myös erilaisia kiveyksiä. Muiden rökkiöiden lähistöllä oli vähän löytöjä, ainoastaan Rökkiö 3:n pohjoispuolella oli saviesineiden ja palaneen saven keskittymä. Rökkiöihin 3 ja 6 tehtyistä koekuopista tuli runsaasti löytöjä, rökkiö 3:ssa oli 2 keskittymää palaneita luuta, rökkiö 6:ssa oli kerroksittain keramiikkaa sekä muutama siru palanutta luuta.

Löytölista:

Rautaesine	2 kpl	43 g
viskari	1	
muu esine	1	
Rautakautinen keramiikka	339 kpl	276 g
Muu keramiikka	14 kpl	19 g
Saviesine/ -katkelma	10 kpl	34 g
Palanut savi	283 kpl	253 g
Savitiiviste	1 kpl	0,5 g
Savikuona	45 kpl	64 g
Rautakuona	8 kpl	27 g
Tuluskvartsi	3 kpl	32 g
Kvartsi-iskos	9 kpl	16 g
Palanutta luuta	200 kpl	17 g

YHTEENVETO

VT 3-moottoritienlinjan inventoinnissa 1994 löytyi Naarankalmanmäellä ryhmä kiven- ja maansekaisia röykkiöitä. Koekaivauksessa elokuussa 1995 todettiin ainakin 8 röykkiötä, osa niistä on täytemaakerroksen peittämiä. Röykkiöt ovat yhden tai kahden maakiven ympärille ladottuja, ja niiden mitat vaihtelevat 2,5:stä 6:een metriin. Aivan kaivauksen loppupuolella löydettiin vielä merkkejä yhdeksänstä röykkiöstä mäen länsilaidalla. Onkin mahdollista, että siellä on vielä lisää röykkiöitä. Mäen keskeltä tavattiin yhden röykkiön (no. 6) ympäriltä kiveystä ja runsaslöytöinen kulttuurimaakerrostuma, joka leviää n. 200 m² alueelle. Röykkiöiden ulkopuolella oli muutoin vain vähän löytöjä. Röykkiöistä paljastettiin neljä kokonaan (no:t 1,2,3 ja 7), kahdesta (no:t 6 ja 8) vain osa. Kahdella koekuopalla (no:t 3 ja 6) varmistettiin, että kyseessä on kiven- ja maansekaiset röykkiöt. No:sta 3 tuli 40 cm:n syvyydeltä keskittymä palanutta luuta, no:sta 6 löytyi kerroksittain keramiikkaa ja vähän palanutta luuta. Muinaisjäännösalue voidaan ajoittaa keramiikan perusteella lähinnä keskiselle rautakaudelle, koekuopasta 496/160 löydetty viskari on tyyppiä, jota esiintyy keskiseltä rautakaudelta, kansanvaellusajasta lähtien, nuoremmalle rautakaudelle. Luukeskittymä röykkiössä 3 viittaa hautaukseen.

Paljastetut röykkiöt jätettiin maanomistajien suostumuksella peittämättä. Tielaitoksen Hämeen tiepiirin yleissuunnitelman 1:10000 (1994) mukaan kaikki röykkiöt ovat tiealueella. Röykkiöt ja kartalle s. 18 merkitty "löytöalue" on tutkittava kokonaan ennen maanrakennustöiden alkamista.

Naarankalmanmäestä 150 m koilliseen Ahtialan paikallistien itäpuolella on pienen kallioisen mäen eteläpuolella röykkiö (mitat n. 5 x 3 m, suuri silmäkivi), joka on merkitty kartalle s. 17 numerolla R 10. Se on tiealueen ulkopuolella, mutta kuitenkin otettava huomioon, jos tielinja siirtyy itään tai suunn.sillan ramppi siirretään pohjoisemmaksi.

Helsingissä, 13.2.1996

Hans-Peter Schulz

		s.
Peruskarttaote mk 1:20 000	A 4	16
Yleiskartta mk 1:1 000	A 3	17
Yleiskartta/kenttätyöt mk 1:500	A 3	18
Röykkiö 1, pinta ja pintaprofiilit mk 1:25	A 3	19
Röykkiö 2, pinta ja pintaprofiilit mk 1:25	A 3	20
Röykkiö 3, pinta mk 1:25	A 3	21
Röykkiö 3, pintaprofiili mk 1:25	A 3	22
Röykkiö 6, koeoja 500-501/154,25-161, 1. taso ja itä-länsi profiili mk 1:25	A 3	23
Röykkiö 6, pinta- ja pohjavaaitus mk 1:50	A 4	24
Röykkiö 7, pinta mk 1:25	A 4	25
Röykkiö 8, keskiosa, pinta mk 1:25	A 4	26
Koekuopat 504/154, 504/157 ja 504/159.9, 1. taso mk 1:25	A 3	27
Koekuoppa 500/158, 3. kivikerros mk 1:25	A 4	28
Koeoja 496-7/159-162, 1. taso mk 1:25	A 4	29

DIAPOSITIIVILUETTELO

24 x 36 mm, kaikki kuvat H.-P. Schulz

- 33740 Yleiskuva Naarankalmanmäestä, kuvattu itäkoillisesta
- 33741 Røykkiö 1, turvekerros poistettu, kuvattu pohjoisesta
- 33742 Sama, kuvattu länsiluoteesta
- 33743 Røykkiötä 1 kaivetaan, työkuva idästä
- 33744 Tumma tulikukka Naarankalmanmäellä
- 33745 Røykkiö 2, turvekerros poistettu, kuvattu luoteesta
- 33746 Sama, taustalla røykkiö 1
- 33747 Røykkiö 3, turvekerros poistettu, kuvattu kaakosta
- 33748 Sama
- 33749 Sama, kuvattu lounaasta
- 33750 Sama, kuvattu pohjoisesta
- 33751 Røykkiö 3:n keskiosa, koekuoppa 514/144, 2. krs, kuvattu pohjoisesta
- 33752 Røykkiötä 6 avataan, työkuva pohjoisesta
- 33753 Røykkiö 6, koeoja 500/154-160, turpeet ja 1. kivi-kerros poistettu, kuvattu luoteesta
- 33754 Sama, kuvattu idästä
- 33755 Sama, kuvattu lännestä
- 33756 Sama, kuvattu idästä silmäkiveltä
- 33757 Røykkiö 6:n keskiosa, 2. kivikerros, kuvattu ylhäältä lännestä
- 33758 Røykkiö 6:n keskiosa, 3. kivikerros, kuvattu ylhäältä etelästä
- 33759 Røykkiö 8, keskiosa avattu, kuvattu ylhäältä idästä
- 33760 Sama, kuvattu pohjoisesta
- 33761 Koekuoppa 500/155, 2. krs., kuvattu kaakosta

- 24 x 36 kaikki kuvat H.-P. Schulz
- 102791 Yleiskuva Naarankalmanmäestä, kuvattu itäkoillisesta
- 102792 Tumma tulikukka Naarankalmanmäellä
- 102793 Röykkiö 1 ennen avaamista, kuvattu pohjoisesta
- 102794 Röykkiö 1, turvekerros poistettu, kuvattu pohjoisesta
- 102795 Sama, kuvattu länsiluoteesta
- 102796 Röykkiö 2 ennen avaamista, kuvattu pohjoisesta
- 102797 Työkuva, röykkiötä kaivetaan, kuvassa Taina Huikkonen ja Petri Aitta-aho
- 102798 Röykkiö 2, turvekerros poistettu, kuvattu luoteesta
- 102799 Sama, kuvattu koillisesta
- 102800 Röykkiö 3 ennen avaamista, kuvattu lounaasta
- 102801 Röykkiö 3, turvekerros poistettu, kuvattu kaakosta
- 102802 Sama, kuvattu idästä
- 102803 Sama, kuvattu lounaasta
- 102804 Sama, kuvattu pohjoisesta
- 102805 Röykkiö 3, keskiosassa koekuoppa 519/144, 2. kivikerros esillä, kuvattu ylhäältä pohjoisesta
- 102806 Röykkiötä 6 avataan, kuvassa Satu Koivisto ja Esa Mikkola, kuvattu pohjoisluoteesta
- 102807 Röykkiö 6, koeoja 500/154-160, 1. kivikerros esille, kuvattu luoteesta
- 102808 Sama, kuvattu idästä
- 102809 Sama, kuvattu lännestä
- 102810 Sama, koeojan länsiosa kuvattu silmäkivistä idästä
- 102811 Röykkiö 6, ruudut 500/158-159, 2. kivikerros, kuvassa Taina Huikkonen, kuvattu ylhäältä lännestä
- 102812 Röykkiö 6, ruutu 500/158, 2. kivikerros poistettu, kuvattu ylhäältä pohjoisesta
- 102813 Röykkiö 6, ruutu 500/158, 3. kivikerros esille, kuvattu ylhäältä (silämäkiveltä) etelästä
- 102814 Röykkiö 8, keskiosa kaivettu esille, kuvattu idästä

102815 Koekuoppa 500/155, 1. kivikerros, kuvattu ylhäältä
idästä

15

102816 Koekuoppa 496/160, 1. kivikerros, kuvattu lännestä

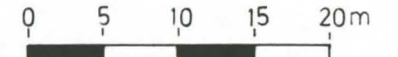

karttapohj

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H. - P. SCHULZ 1995

Yleiskartta 1:500

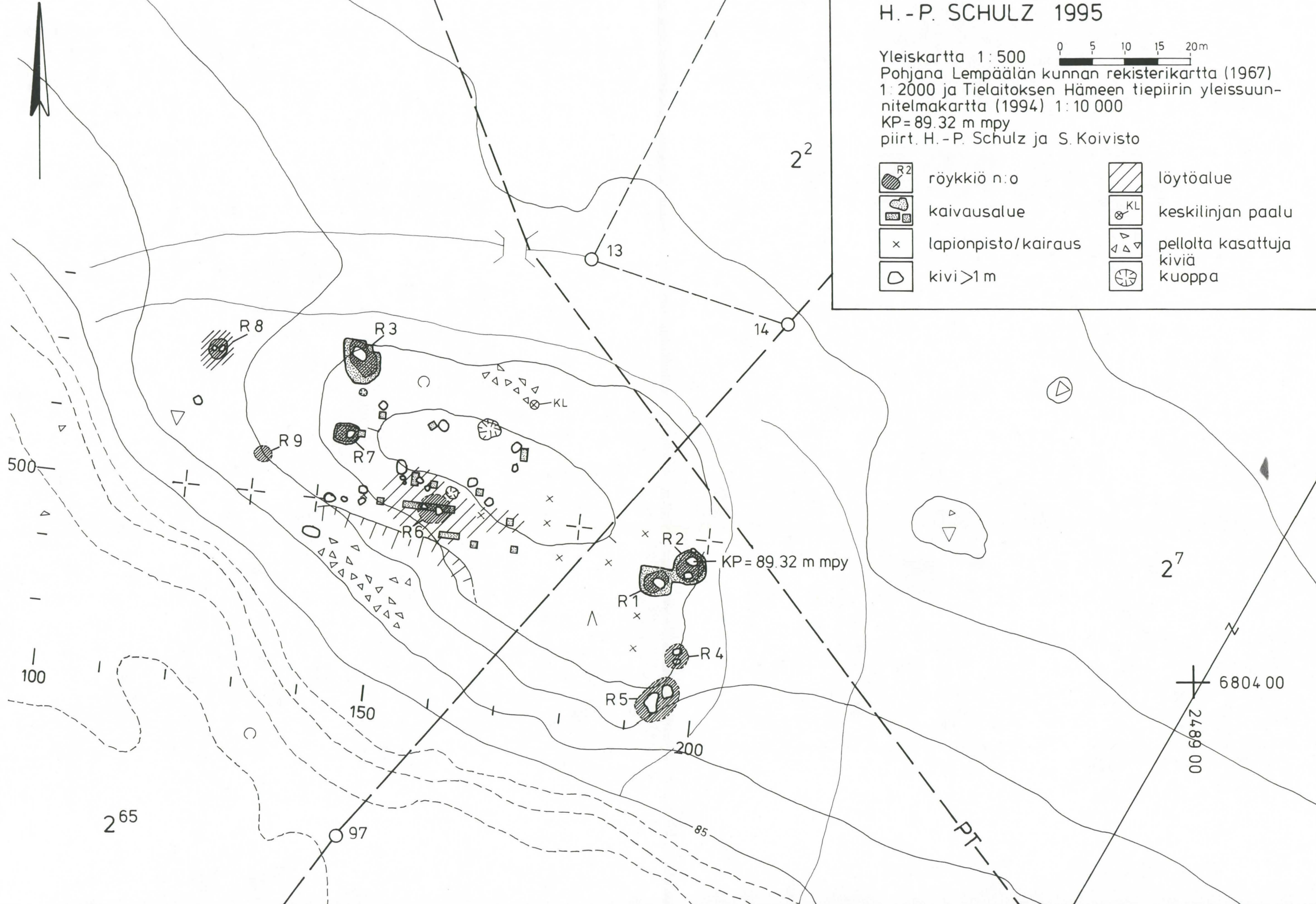

Pohjana Lempäälän kunnan rekisterikartta (1967)
 1:2000 ja Tielaitoksen Hämeen tiepiirin yleissuunnitelmakartta (1994) 1:10 000

KP= 89.32 m mpy

piirt. H. - P. Schulz ja S. Koivisto

	röykkiö n:o		löytöalue
	kaivausalue		keskilinjan paalu
	lapionpisto/kairaus		pellolta kasattuja kiviä
	kivi > 1 m		kuoppa

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

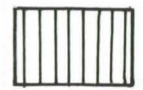
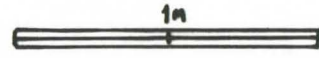
Röykkiö 1

Pinta ja pintaprofiili

Mk 1: 25

Korkeudet m mpy

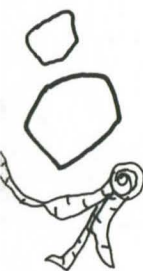
Piirt. E. Mikkola

humus

profiililinja

kiviä

juuria, puu tai kanto

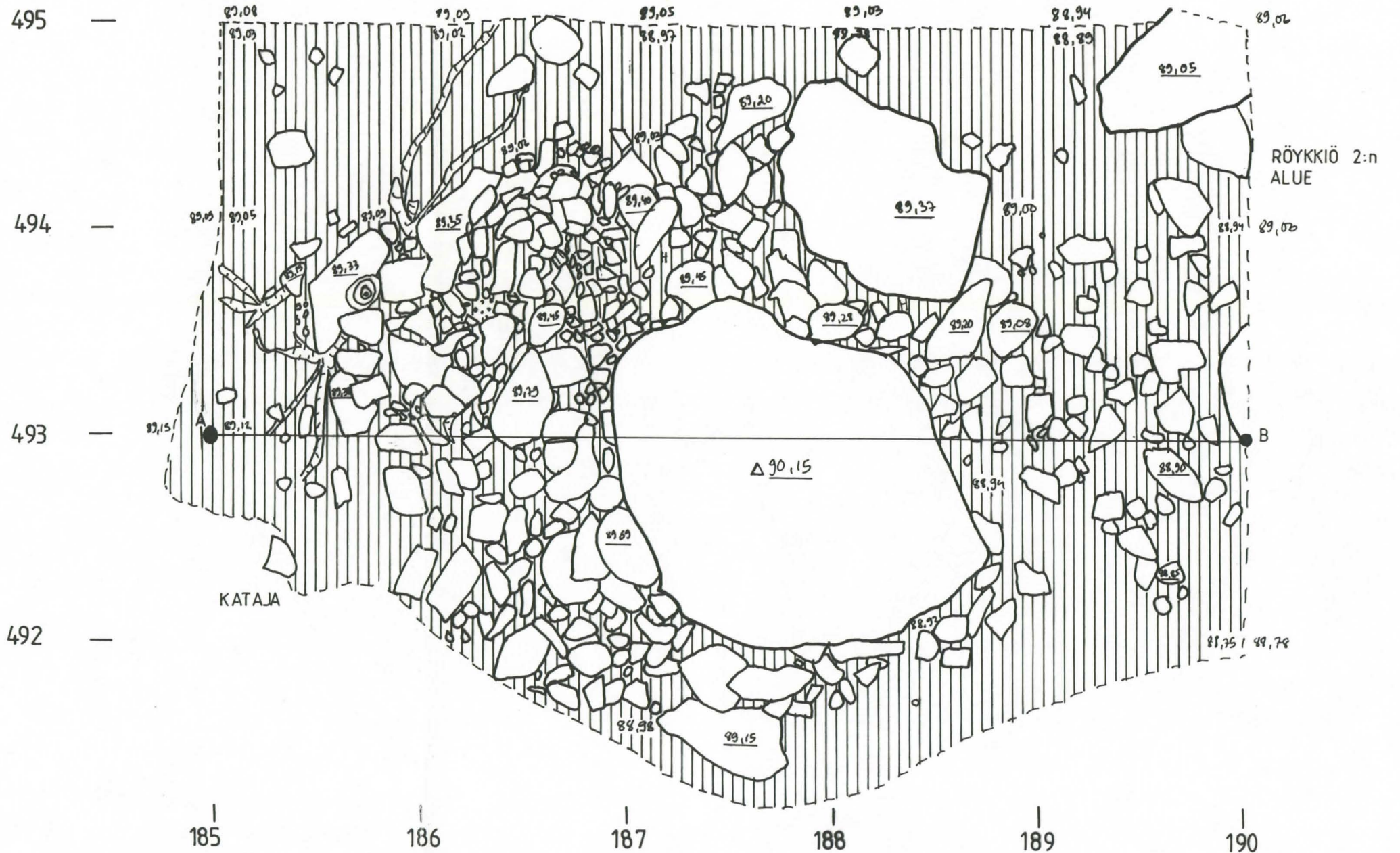
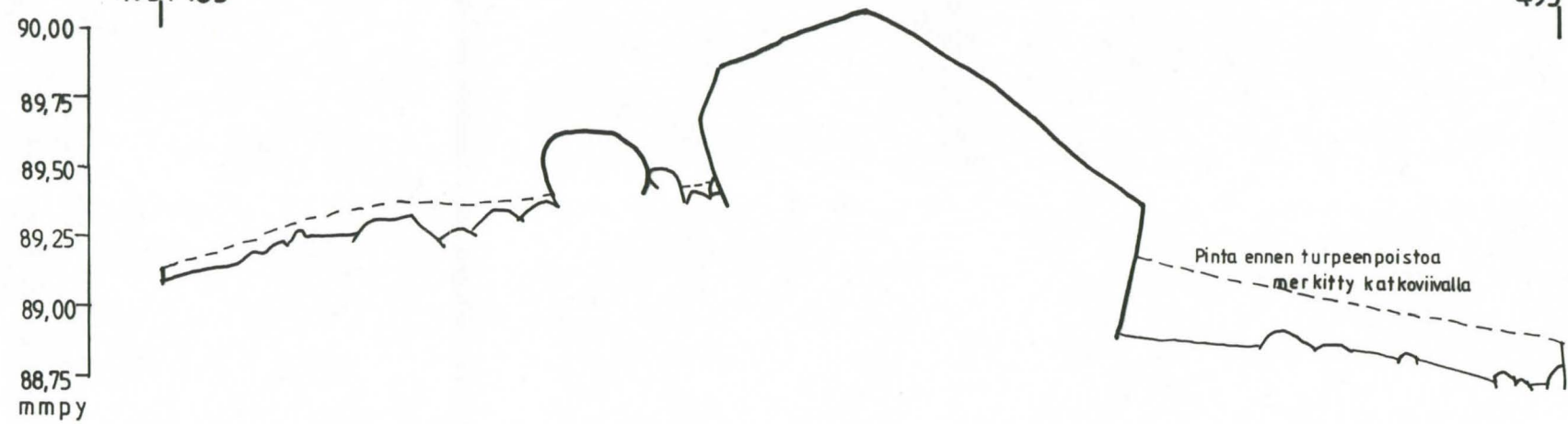
A

493/185

90,00
89,75
89,50
89,25
89,00
88,75
mmpy

B

493/190

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P Schulz 1995

Röykkiö 2, pinta ja pintaprofiilit

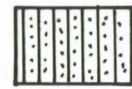
Mk 1:25

Korkeudet m mpy

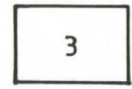
Piirt. E. Mikkola

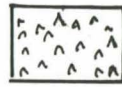
humus

hiilensekainen humus

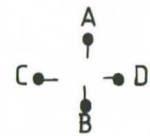
savi

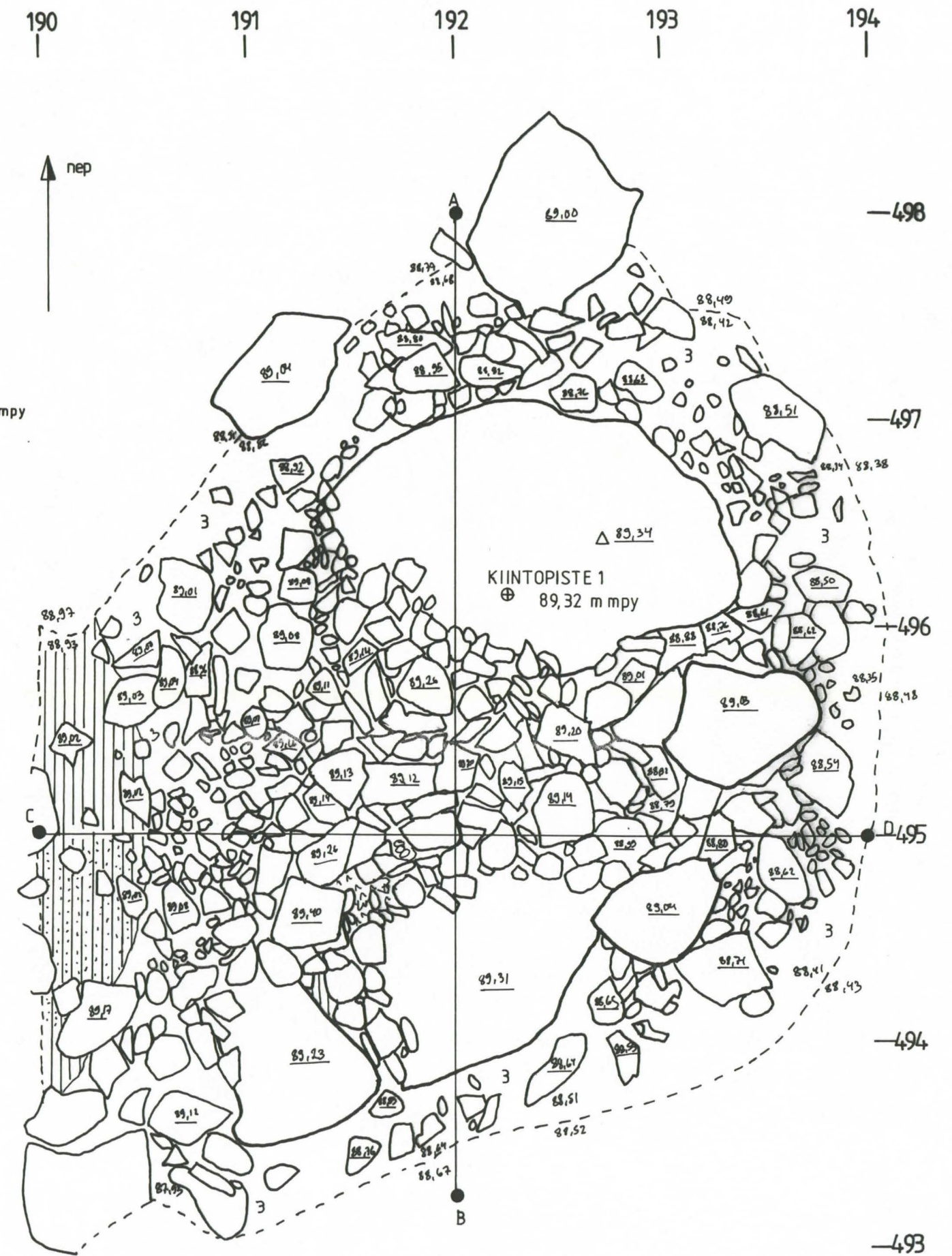
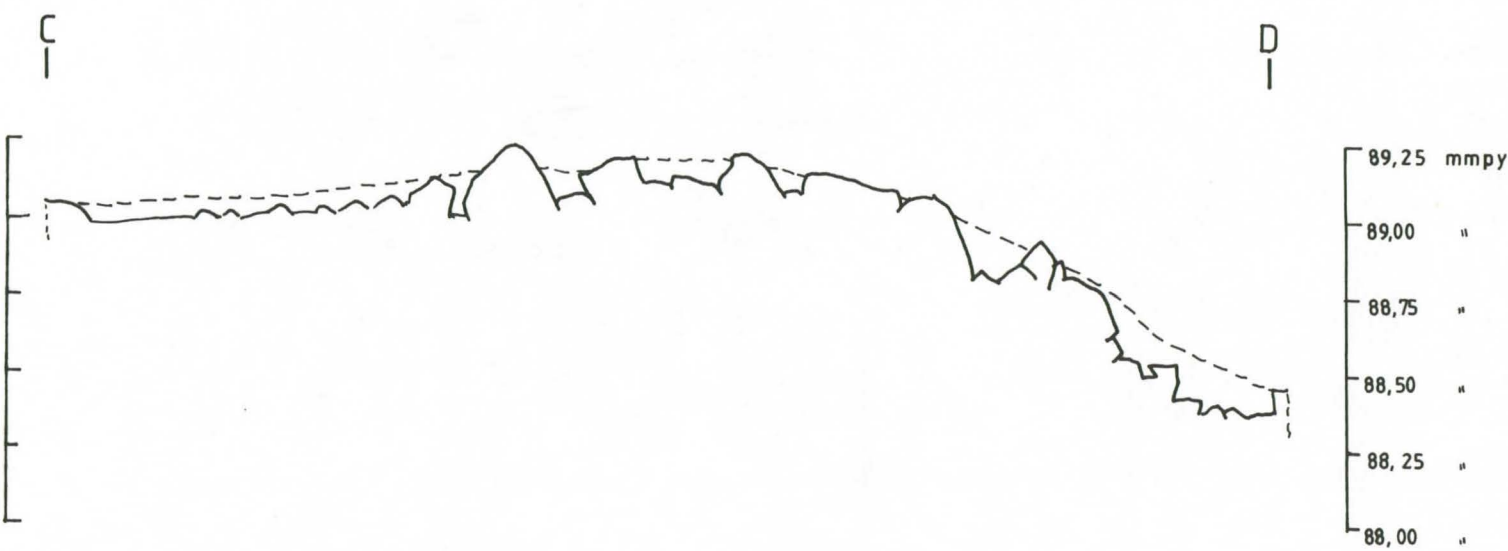
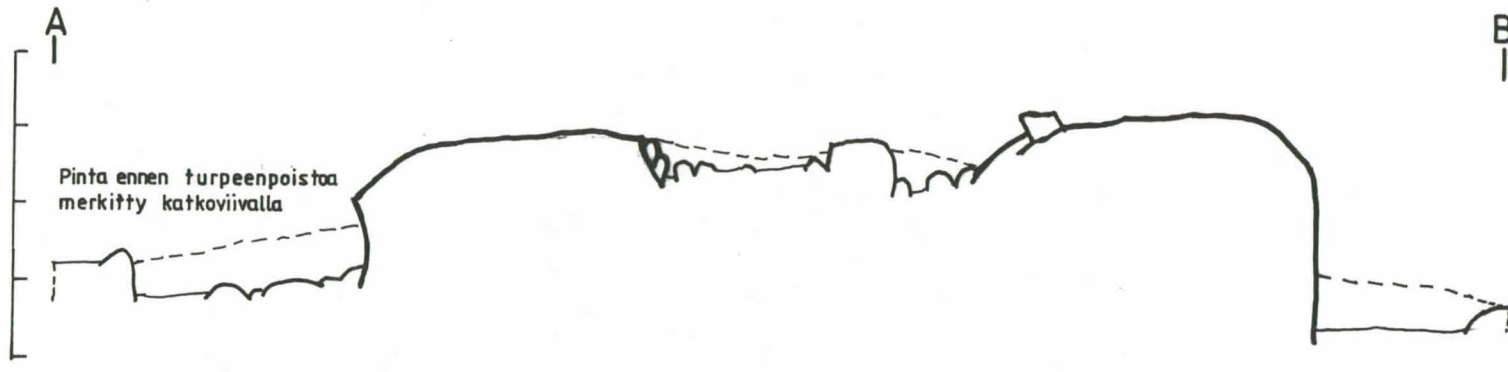
kivimurskaa

kiviä

pintaprofiililinjat

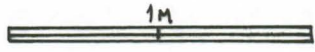
LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

Röykkiö 3

Pinta

Mk 1:25

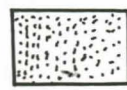

Korkeudet m mpy

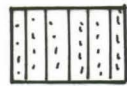
Piirt. E. Mikkola

humus

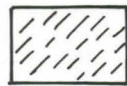
nokimaa

hiilensekainen humus

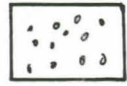
tumma likamaa (kulttuuri kerros)

heikko likamaa

pintaprofiililinja

moreenisora

juuria, puu tai kanto

hiiltä

kiviä

141

142

143

144

145

146

— 524

— 523

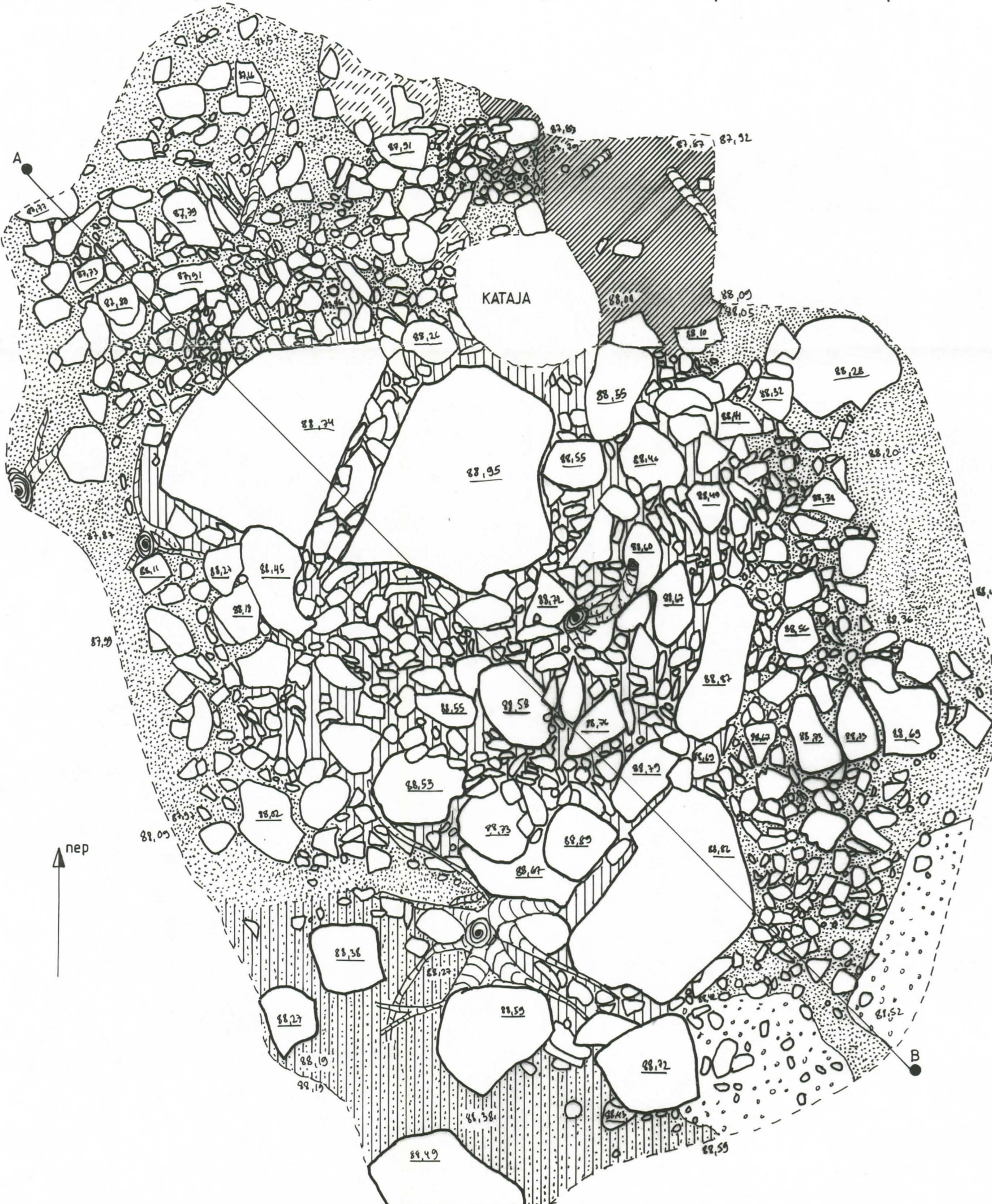
— 522

— 521

— 520

— 519

— 518

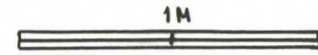
LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

Röykkiö 3

Pintaprofiili

Mk 1: 25

Piirt. E. Mikkola

A 523,75 / 141
|

518,50 / B
146,10 |

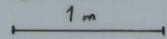
LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

Röykkiö 6, elokuun kaivaustilanne

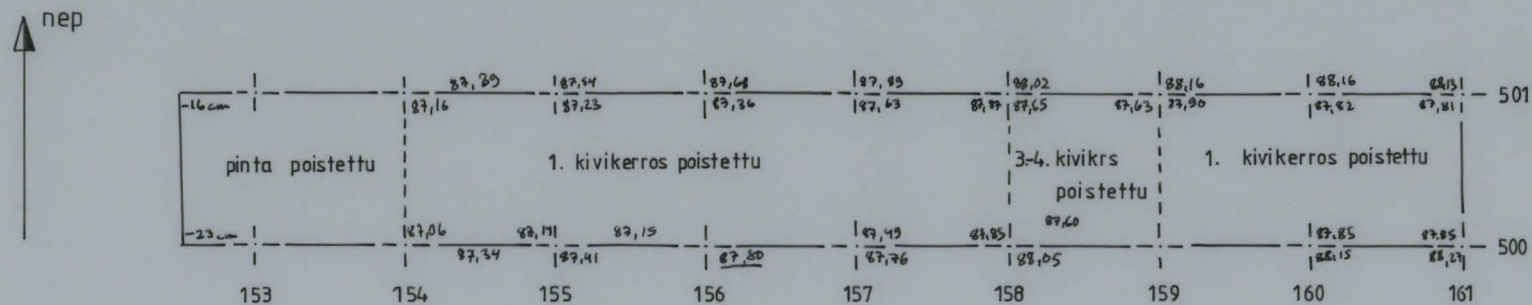
Pinta- ja pohjavaaaitusluvut

Mk 1:50

Korkeudet m mpy (-luvut: syvyydet pinnasta mitattuna)

Piirt. S. Koivisto

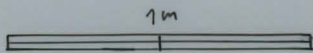

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

Röykkiö 7

Pinta

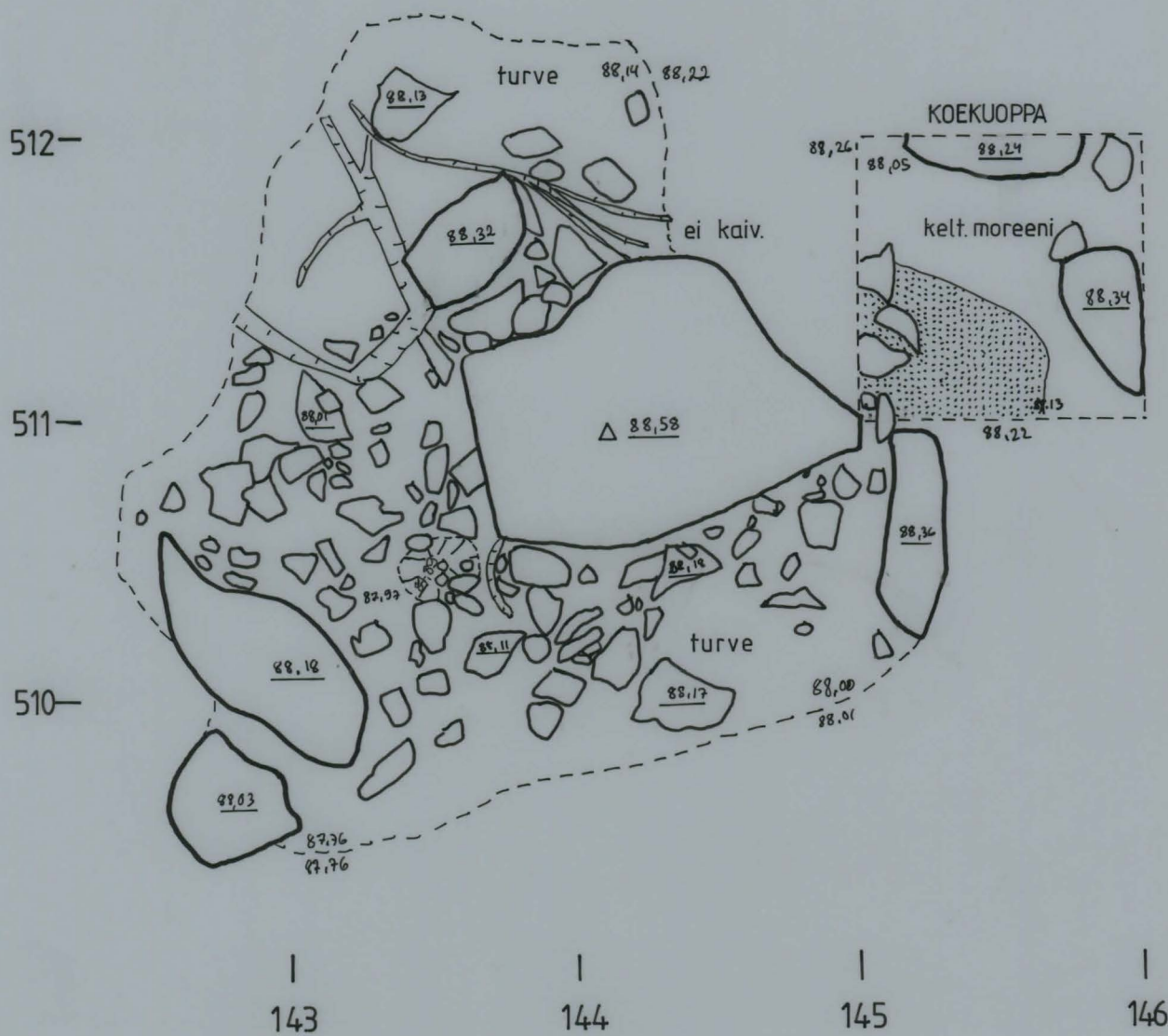
Mk 1:25

Korkeudet m mpy

Piirt. E. Mikkola

nep

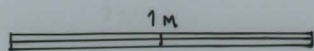
LEMPÄÄLÄ · NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

Röykkiö 8

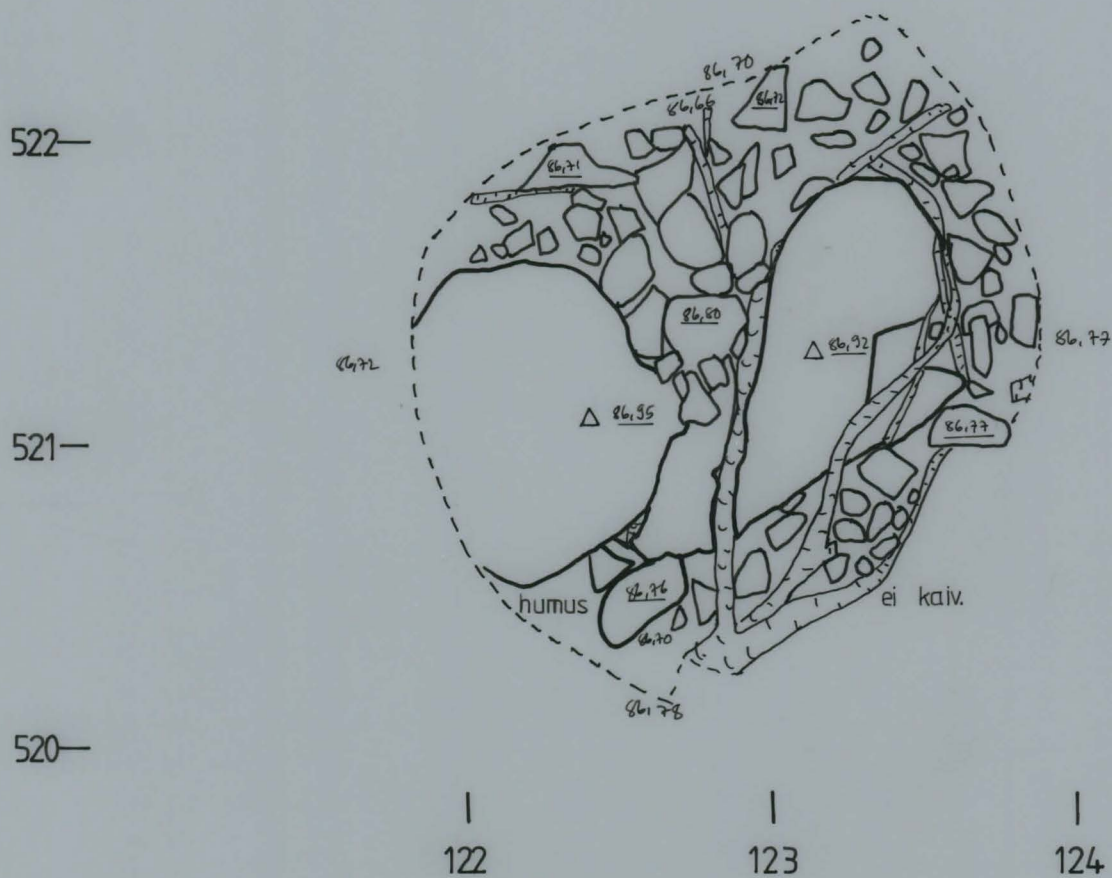
Pinta

Mk 1:25

Korkeudet m mpy

Piirt. E. Mikkola

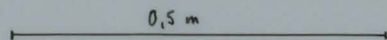
LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H: P. Schulz 1995

Röykkiö 6

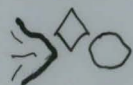
Ruutu 500 / 158, 3.-4. kiverros poistettu

Mk 1:10

Korkeudet m mpy

Piirt. S. Koivisto

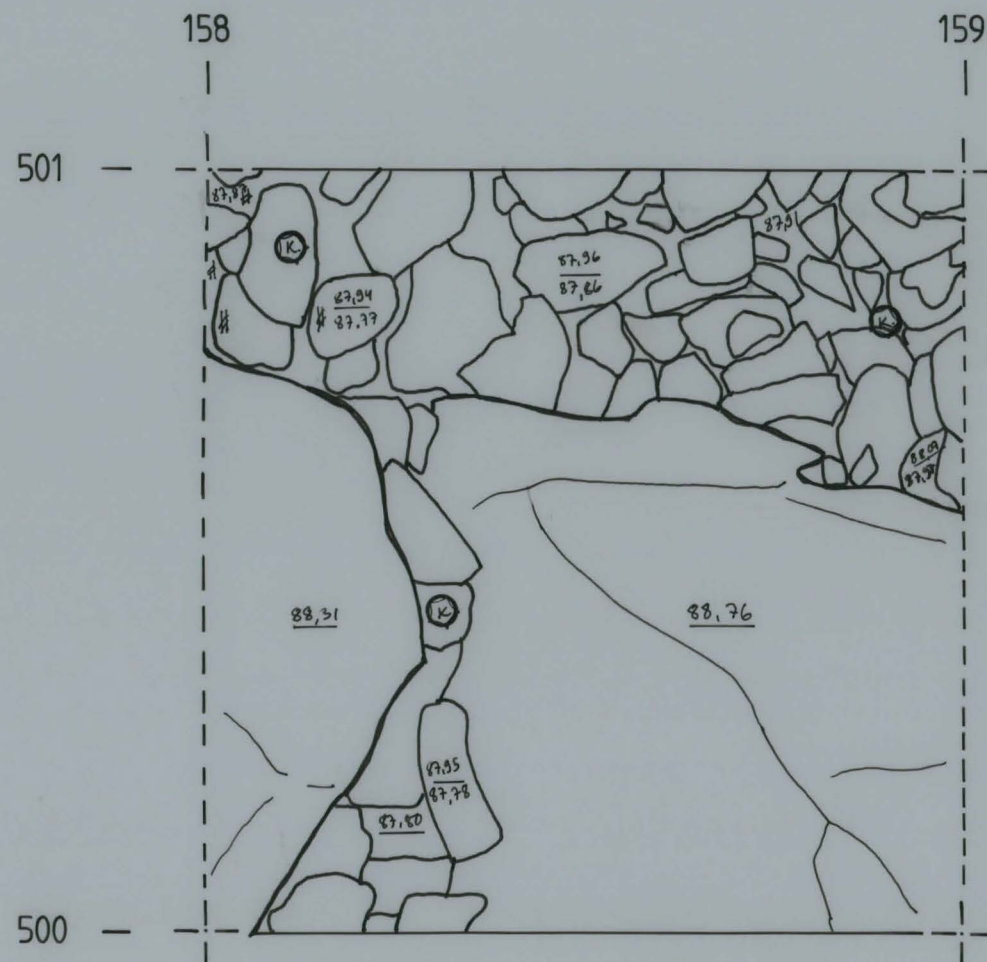
kivi

keramiikan löytöpaikka

hiiltä

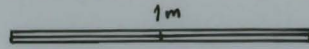

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

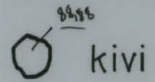
Alue 496-7/159-160 1. taso

Mk 1:25

Korkeudet m mpy

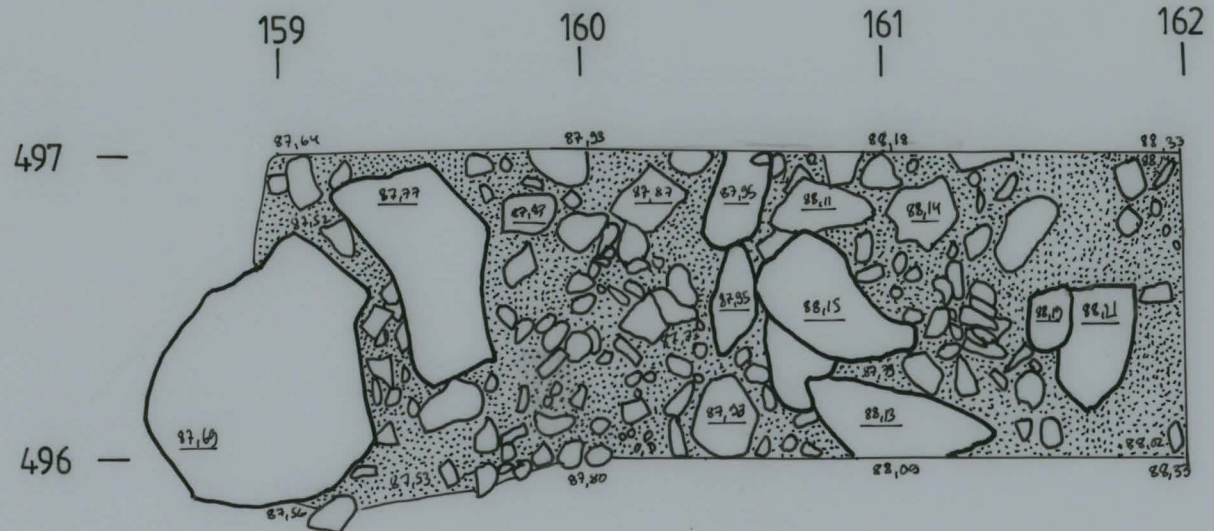
Piirt. E. Mikkola

kivi

nokimaa

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. Schulz 1995

Koekuopat 154/504, 157/504 ja 159.5/504

Taso 1

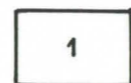
Mk 1: 25

Korkeudet m mpy

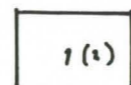
Piirt. S. Koivisto

hiilensekainen humus

keltainen hietta

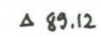
keltainen hietta, paikoin sora

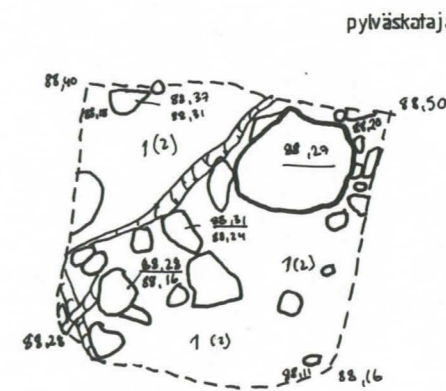
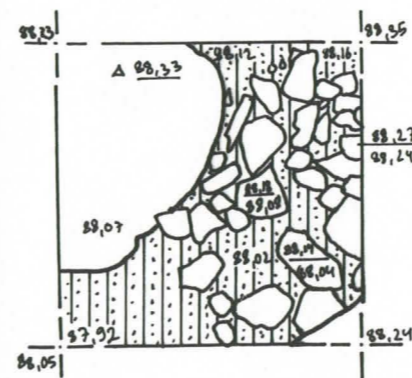
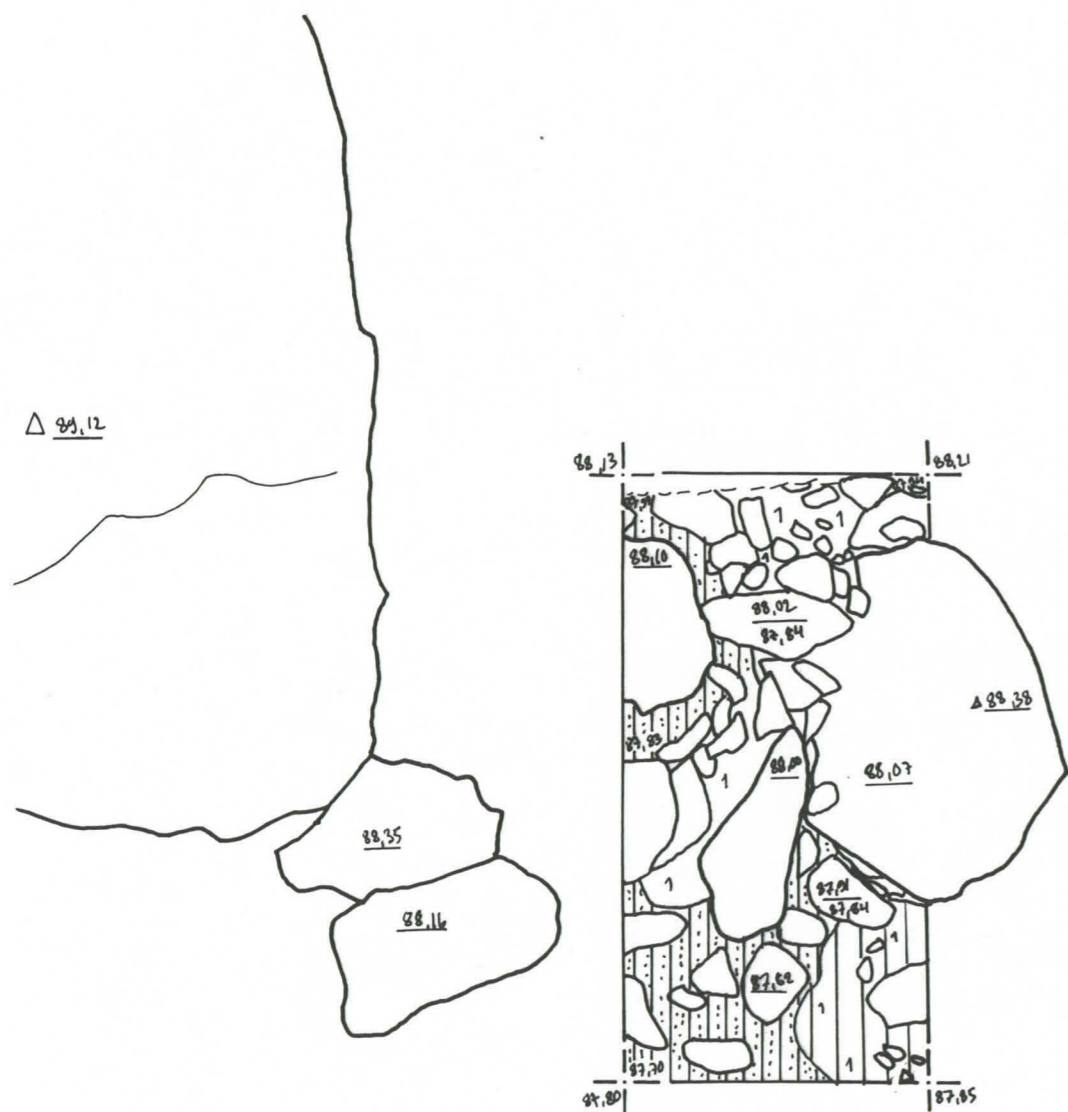
kivi

juuri

kiven korkein kohta

153   154   155   156   157   158   159   160   161

— 507

— 506

— 505

— 504

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI
H.-P. SCHULZ 1995

102791

K1. Yleiskuva Naarankalmanmäestä. Kuvattu itäkoillisesta.

102792

K2. Tammag tulikukkaa Naarankalmanmäellä.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI H.-P. SCHULZ 1995

K 3. Rögkiö I ennen avaamista.
Kuvattu pohjoisesta.

K 4. Rögkiö I. Turpeet poistettu.
Kuvattu pohjoisesta.

102793

K 5. Rögkiö I. Turpeet poistettu.
Kuvattu länsiluoteesta.

102794

102795

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H. - P. SCHULZ 1995

102796

K 6. Rögkiö 2 ennen arvaamista. Kuattu pohjoisesta.

102797

K 7. Työkuva rögkiö 2:n kaisusta.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. SCHULZ 1995

102798

K 8. Röykkiö 2. Turpeet poistettu. Kuvaus luoteesta.

102799

K 9. Röykkiö 2 avattuna. Taustalla röykkiö 1. Kuvaus koillisesta.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. SCHULZ 1995

102B00

K10. Röykkiö 3 ennen avaamista. Kuvattu lounaasta.

102B01

K11. Röykkiö 3. Turvekeros poistettu. Kuvattu kaakosta.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. SCHULZ 1995

102802

K 12. Röykkiö 3. Turvetterros paistettu. Kuvattu idästä.

102803

K 13. Röykkiö 3. Turvetterros paistettu. Kuvattu lounaasta.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. SCHULZ 1995

102804

K 14. Röykkiö 3. Tuvakerros poistettu. Kuvattu pohjoisesta.

102805

K 15. Röykkiö 3. Keski-
osassa kockuoppa 519/144.
2.kivikerros esillä. Ku-
vattu ylhäältä, pohjois-
esta.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI H.-P. SCHULZ 1995

102806

K 16. Räjkiö 6:ttä
avataan. Kuvattu
pohjoisesta.

102807

K 17. Räjkiö 6.
Kooaja 500/154-160.
1. kiikerros esillä.
Kuvattu luoteesta.

102808

K 18. Räjkiö 6. Kooaja 500/154-160. 1. kiikerros esillä. Kuvattu idästä.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. SCHULZ 1995

102809

K 19. Rögkeliö G. Kooeja 500/154-160. 1. kivi-
kerros esillä. Kuvattu lännestä.

102810

K 20. Rögkeliö G. Kooeja 500/154-160. 1. kivi-
kerros esillä. Kuvattu ylhäältä silmä-
kiveltä, idästä.

102811

K 21. Rögkeliö G. Kooeja 500/154-160. 2. kivi-
kerros esillä. Kuvattu ylhäältä, län-
nestä.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H.-P. SCHULZ 1995

102812

K 22. Röggiö 6. Kooja 500/154-160. 3. kivikerros esillä.
Kuvattu glhäältä, etelästä.

102813

K 23. Röggiö 6. Koojan 500/154-160 keskiossa. 3. kivikerros
esillä. Kuvattu pohjoisesta.

LEMPÄÄLÄ NAARANKALMANMÄKI

H. - P. SCHULZ 1995

K 24. Röykkiö B. keskiosa
avattu. Kuvattu idästä.

102814

K 25. Kaekvoppa 500/153.
Kuvattu idästä.

102815

K 26. Kaekvoppa 476/160. Linsage
ylhäältä. Kuvattu lännestä.

102816